

условий ведения бизнеса и стимулирования темпов экономического роста необходимо не увеличивать налоговую нагрузку на бизнес как это происходит в Казахстане (за счет неналоговых платежей), а искать альтернативные подходы, в том числе и расширение налогооблагаемой базы, для поддержания стимулирующей функции налогообложения и увеличения налоговых доходов консолидированного бюджета.

Список использованной литературы

1. Совместный приказ Министра финансов Республики Казахстан от 28 ноября 2018 года № 1030 и Министра национальной экономики Республики Казахстан от 28 ноября 2018 года № 86 Об утверждении критериев оценки степени риска для отбора субъектов (объектов) налоговой проверки, проводимой по особому порядку на основе оценки степени риска https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33534939
2. Приказ Министра финансов Республики Казахстан от 20 февраля 2018 года № 253 Об утверждении Правил расчета коэффициента налоговой нагрузки налогоплательщика (налогового агента), за исключением физических лиц, не зарегистрированных в налоговых органах в качестве индивидуальных предпринимателей и не занимающихся частной практикой // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39538309#pos=1;-19
3. В Минфине разъяснили причину понижения Казахстана в рейтинге "Doing Business-2019"// https://baigenews.kz/news/v_minfine_razyasnili_prichinu_ponizheniya_kazahstana_v_reitinge_doing_business2019/

ҒТАМР 06.81.12

КӘСІПОРЫННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ

А.А.КУРМАНАЛИНА, М.А.ТЛЕУБЕРГЕНОВА

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аңдатпа. мақалада кәсіпорынның инвестициялық қызметінің негізгі бағыттары жарық көрген. Инвестицияның мәнін сипаттайтын түсініктер жан-жақты қарастырылған. Экономикалық категория ретіндегі инвестицияның көп аспектілі қырлары ашылған. Кәсіпорынның тиімді қызмет ету процесіндегі инвестициялардың ролі логикалық кезектестікпен көрсетілген. Кәсіпорынның инвестициялық қызметінің ерекшеліктері анықталған. Инвестициялық қызметті басқару тиімділігін арттыру мақсатында инвестициялардың жіктелу белгілері нақтыланған.

Кілт сөздер: инвестициялар, инвестициялық қызмет, инвестициялық нарық, капитал.

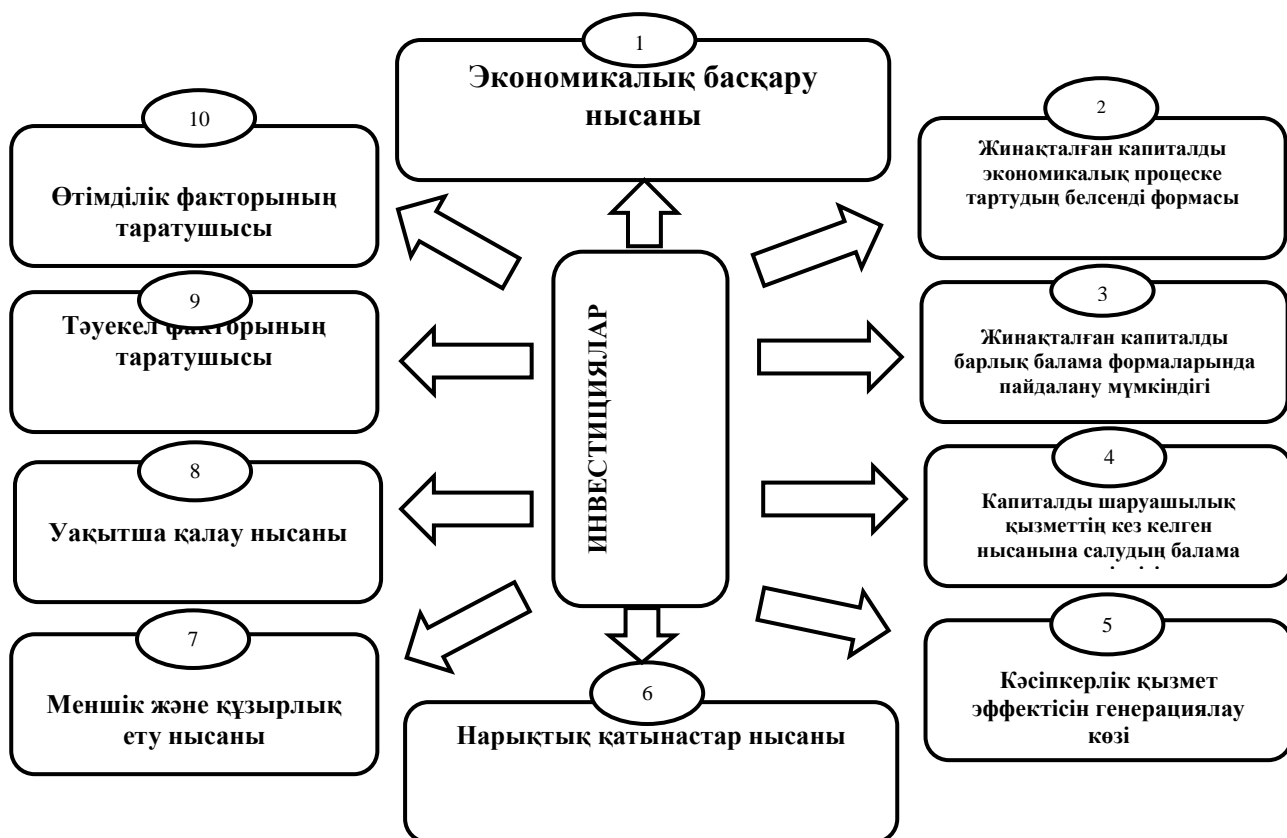
Аннотация. в статье освещены основные направления инвестиционной деятельности предприятия. Подробно рассмотрены понятия, характеризующие сущность инвестиций. Раскрыты многоаспектные стороны инвестиций как экономической категории. Роль инвестиций в процессе эффективного функционирования предприятия представлена в логической последовательности. Определены особенности инвестиционной деятельности предприятия. В целях повышения эффективности управления инвестиционной деятельностью конкретизируются классификационные признаки инвестиций.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционный рынок, капитал.

Annotation. the article highlights the main directions of the company's investment activities. The concepts that characterize the essence of investments are considered in detail. The multi-aspect aspects of investments as an economic category are revealed. The role of investments in the process of effective functioning of the enterprise is presented in a logical sequence. The features of the company's investment activity are defined. In order to improve the efficiency of investment management, the classification features of investments are specified.

Key words: investment, investment activity, investment market, capital.

Инвестициялар — экономикалық жүйеде жиі қолданылатын категория. «Инвестиция» терминінің сан алуан түсініктері бұл күрделі экономикалық категорияның мәндік тұстарының кеңдігімен анықталады. Сондықтан оның мазмұнын нақтылау үшін аталған терминнің мәнін құрайтын негізгі сипаттамаларды қарастыру қажет (Сурет 1).

Сурет 1. Кәсіпорын инвестициясының басқару нысаны ретіндегі негізгі мәндік сипаттамалары

1. Инвестициялар экономикалық басқару нысаны ретінде. «Инвестиция» категориясы экономикалық қатынастар, экономикалық әрекет сферасымен байланысты түсініктік-категориялық аппаратқа енгендіктен, ол кез келген экономикалық жүйелердің микро, макродеңгейіндегі экономикалық басқару субъектісі болып табылады.

2. Инвестициялар жинақталған капиталды экономикалық процеске тартудың белсенді формасы ретінде. Инвестиция теориясында оның жинақталған капиталмен байланысы орталық орын алады. Бұл капиталдың инвестициялауға арналған экономикалық ресурс ретіндегі табиғатымен анықталады. Тек инвестициялау жолымен капитал жинақталған ретінде экономикалық процеске тартылады.

3. Инвестиция жинақталған капиталды барлық балама формаларында пайдалану мүмкіндігі ретінде. Инвестициялық процеске жинақталған капитал формасының әрқайсысының өзінің мүмкіндіктер диапазоны мен нақтылы пайдалану механизмдерінің спецификасы болады. Инвестициялық үдерісте пайдалану сферасы тұрғысынан неғұрлым әмбебап капиталдың ақшалай формасы болып табылады. Нақтылы игіліктер қоры формасында жинақталған капитал инвестициялық процеске тікелей қатысуға дайын, алайда мұндай формаларда оны пайдалану сферасы тар функционалдық мәнге ие болады.

4. Инвестициялар капиталды шаруашылық қызметтің кез келген нысанына салудың балама мүмкіндігі ретінде. Экономикалық тұрғыдан инвестицияларды жинақталған капиталдың бөлігін кәсіпорын активтерінің балама түрлеріне қайта өзгерту формасы ретінде қарастыруға болады.

5. Инвестиция кәсіпкерлік қызмет эффектісін генерациялау көзі ретінде. Инвестицияның экономикалық эффектісіне қол жеткізу оның табысты генерациялау қабілетімен анықталады. Табыс көзі ретінде инвестиция инвесторлардың болашақ әлауқатын қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады. Сонымен бірге инвестицияның табыс әкелу қабілеті өздігінен іске аспайды, ол инвестициялық нысандарды тиімді таңдау жағдайында қамтамасыз етіледі.

6. Инвестициялар нарықтық қатынастар нысаны ретінде. Инвестиция процесінде кәсіпорынмен пайдаланылатын инвестициялық ресурстар, тауарлар мен құрал-саймандар сату-сатып алу нысаны ретінде нарықтың ерекше түрін – «инвестициялық нарықты» қалыптастырады. Ол сұраныммен, ұсыныспен және бағамен, сондай-ақ нарықтық қатынастардың белгілі бір субъектілерінің жиынтығымен сипатталады. Инвестициялық нарық нарықтық экономикалық шарттардың барлық жүйесімен құрылады, басқа нарықтармен тығыз байланысты және мемлекеттік реттеу формаларының ықпалымен әрекет етеді.

7. Инвестициялар меншік және құзырлық ету нысаны ретінде. Кәсіпкерлік қызмет нысаны ретінде инвестициялар меншік және құзырлық ету құқықтарының таратушысы болып табылады. Капиталды инвестициялаудың бастапқы сатысында меншік титулы мен оларға құзырлық ету құқығы бір субъектімен байланысты болса, әрі қарай экономикалық даму кезінде олардың біртіндеп бөлінуі жүреді. Қазіргі кезде капиталдың әр алуан формасын пайдаланатын кәсіпорын меншік құқығын иемденбей-ақ құзырлық ету құқығын иеленуі мүмкін.

8. Инвестиция уақытша қалау нысаны ретінде. Капиталды инвестициялау процесі уақыт факторымен байланысты. Капиталды инвестициялау мен инвестициялық табыс алу аралығындағы уақыт үлкен немесе аз интервалмен сипатталуы мүмкін. Сәйкесінше инвестордың алдында әрдайым инвестициялық табыстың дифференциациялық деңгейіне сәйкес капиталды пайдаланудың уақыттық қалау баламасы тұрады.

9. Инвестиция тәуекел факторының таратушысы ретінде. Тәуекел инвестицияның маңызды сипаттамасы. Инвестициядағы тәуекел факторының таратушысы ретінде инвестордың кәсіпкерлік қызметіндегі табыс көзі көрінеді.

Инвестициядағы тәуекел деңгейі күтілетін табыстылық деңгейінен тура тәуелділікте болады.

10. Капитал өтімділік факторының таратушысы ретінде. Инвестицияның өтімділігі дегеніміз қажет кезінде оның өзінің шынайы нарықтық құны бойынша сатылу қабілеті. Инвестицияның өтімділігі оның алдағы уақыттағы табыстылығының қажетті деңгейін болжамдау кезінде инвестицияның нақтылы формасы мен түрін таңдауды негіздейтін объективті фактор болып табылады.

Кәсіпорын инвестициясының мәнді сипаттамаларына жасалған шолу бұл экономикалық категорияның теориялық және қолданбалы тұрғыдан қаншалықты көп аспектілі және күрделі екендігін көрсетеді. Қарастырылған негізгі сипаттамаларды есепке ала отырып кәсіпорын инвестициясының экономикалық мәні былайша қалыптастырылуы мүмкін.

Кәсіпорын инвестициялары пайда алу мақсатында, сондай-ақ жүзеге асуы нарықтық қағидаларға сүйенетін экономикалық немесе экономикадан тыс эффектіге жету үшін шаруашылық қызметтің әртүрлі нысандарына барлық формаларда капитал салуды көрсетеді және ол уақыт, тәуекел, өтімділік факторларымен байланысты.

Кәсіпорынның тиімді әрекет етуін қамтамасыз ету жүйесінде инвестициялар маңызды роль атқарады. Бұл төмендегі 2-суретте көрсетілген.

Сурет 2. Кәсіпорынның тиімді әрекет етуін қамтамасыз етудегі инвестициялардың ролі.

Инвестицияны тәжірибелік іске асыру кәсіпорынның инвестициялық қызметімен қамтамасыз етіледі. Ол шаруашылық қызметтің дербес түрінің бірі болып табылады.

Кәсіпорынның инвестициялық қызметі қажетті инвестициялық ресурстарды іздеуде, инвестициялаудың тиімді ғысандарын таңдауда, теңдесті инвестициялық бағдарламаны қалыптастыруда және оның жүзеге асуын қамтамасыз етуде іске асырылатын процесті көрсетеді.

Кәсіпорынның инвестициялық қызметі келесі негізгі ерекшеліктермен сипатталады:

- ол кәсіпорынның операциялық қызметінің өсуін қамтамасыз ететін басты форма болып табылады және оның мақсаттары мен міндеттеріне қатысты бағынышты сипатта болады;
- инвестициялық қызметтің әдістері мен формалары операциялық қызметке қарағанда кәсіпорынның салалық ерекшеліктерінен онша тәуелді емес;
- кәсіпорынның инвестициялық қызметінің көлемі жекелеген кезеңдер бойынша айтарлықтай теңсіздігімен сипатталады;

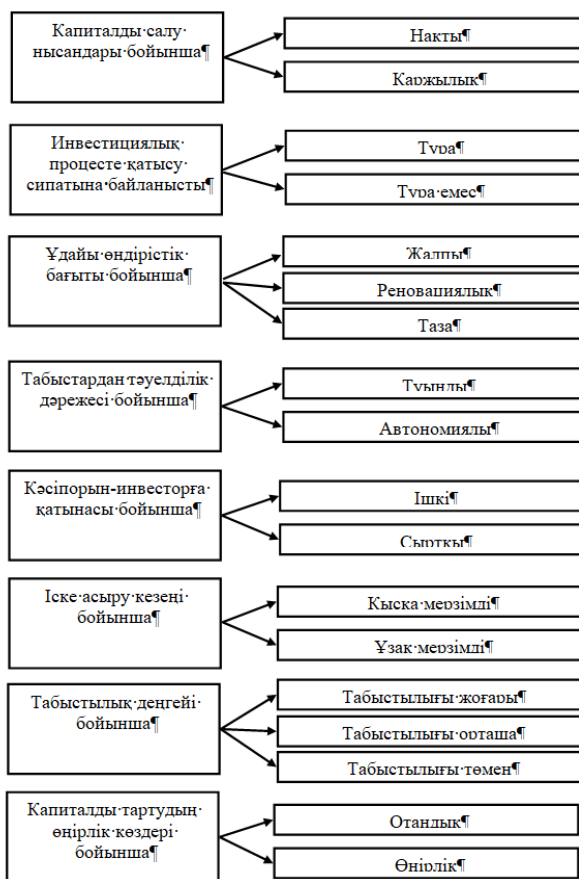
• кәсіпорынның инвестициялық пайдасы оның инвестициялық қызметі процесінде айтарлықтай «кешігу лагымен» қалыптасады;

• инвестициялық қызмет кәсіпорынның ақшалай тасқындарының ерекше дербес түрін қалыптастырады, олар өзінің бағыттылығы бойынша жекелеген кезеңдерде айтарлықтай ажыратылады;

• кәсіпорынның инвестициялық қызметіне «инвестициялық тәуекел» түсінігімен біріктірілетін спецификалық тәуекел түрлері тән. Инвестициялық тәуекел деңгейі операциялық (коммерциялық) тәуекел деңгейінен жоғары. Бұл инвестициялық қызмет процесінде капиталды жоғалту тәуекелінің туу ықтималдығы операциялық қызмет процесіне қарағанда жоғары екендігімен байланысты;

• кәсіпорынның экономикалық даму қарқынын сипаттайтын инвестициялық қызмет көлемінің маңызды өлшеушісі оның таза инвестициялар көлемі. Таза инвестициялар белгілі кезеңде жалпы инвестициялар сомасынан амортизациялық жарналар сомасын алып тастағанда шығады.

Кәсіпорынмен іске асырылатын инвестициялар көптеген түрлерімен сипатталады. Кәсіпорын инвестицияларын тиімді басқаруды қамтамасыз ету мақсатында олардың терминологиясын жүйелеу қажет (Сурет 3).

Сурет 3. Инвестициялардың жіктелу белгілері

Қарастырылған жіктелім белгілерінің айтарлықтай тізіміне қарамастан ол ғылыми терминологияда пайдаланылатын кәсіпорын инвестицияларының сан алуан түрлерінің барлығын қамтымайды.

Осылайша, инвестициялық қызмет кәсіпорынның дамуының басты және міндетті шарттарының бірі болып табылады. Өйткені ол компанияның дамуының ұзақ мерзімді міндеттерін шешуге, нарықтағы мығым бәсекелестік позицияны қамтамасыз етуге бағытталған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Инвестицияларды қаржыландыру және несиелеу: оқу құралы / Т.Я. Нурумбетов, Н.Т. Кальбаева, Ж.М. Сейсенбаева, Ғ.А. Пазилов, М.О. Тулегенова.– Алматы: Эверо, 2018. -213 б.
2. Инвестиции: учебник / [Л.И. Юзвович и др.]: под ред. Л.И. Юзвович; М-во науки и высш. образования Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. — 2-е изд., испр. И доп. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2018. -610с.
3. Инвестиционный менеджмент: учебное пособие / сост.: М.В. Кангро, Е.В. Урдина: – Ульяновск: УлГТУ, 2018. – 151 с.
4. Калдияров Д. А. Инвестиционные проекты: от моделирования до реализации [Текст]: учебное пособие / Д. А. Калдияров, В. Ю. Дашкова, О. В. Лемещенко. - Алматы: Эверо, 2018. - 328 с
5. Тусмаганбетова Д. Г. Основы инвестирования [Текст]: учебное пособие / Д. Г. Тусмаганбетова. - Алматы: Эверо, 2015. - 151 с

МРНТИ 06.77.77

АНАЛИЗ ОБЪЕМА ФОНДА ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ ПО ОТРАСЛЯМ И ОБЛАСТЯМ КАЗАХСТАНА

В.С. ТЮТЬКОВ, А.А. КУРМАНАЛИНА

*Актыбинский региональный государственный университет имени
К. Жубанова, Республика Казахстан, г. Актобе*

Аннотация. В статье рассматривается анализ объема фонда заработной платы по отраслям и областям Казахстана. Организация оплаты труда является главной задачей грамотной экономики страны. Центральная роль в структуре доходов работника принадлежит заработной плате, основной источник доходов, это мощный стимул, направленный на лучшие результаты. Заработная плата, как форма цены рабочей силы и показатель состоятельности государства. Так как источником выплаты заработной платы является национальный доход, то